

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานีในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบมุ่งพรรณนาปรากฏการณ์ (Descriptive Research) และการวิจัยแบบมุ่งอธิบายการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ (EXplanatory Research) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อทดลอง และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านสภาพการเลือกตั้ง และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จังหวัดอุดรธานี
2. หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วคาดว่า ปัจจัยด้านสภาพการเลือกตั้ง ได้แก่ ความศรัทธาในตัวนักการเมือง ความเลื่อมใสในพรรคการเมือง ความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมือง การเป็นสมาชิกองค์กร การช่วยโฆษณาหาเสียง การเข้าร่วมฟังการปราศรัยหาเสียง การพูดคุยเรื่องการเมือง และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ได้แก่ บทบาทของผู้นำชุมชน อิทธิพลของหัวหน้าคณะหรือผู้มีบุญคุณ สิ่งของแลกเปลี่ยน การสัญญาว่าจะทำประโยชน์ให้กับชุมชน ความสะดวกในการเดินทาง การติดตามข่าวสารทางการเมือง สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1,544,786 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane. (1973 : 727) จำนวน 400 คน
3. วิธีการสุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้
  - ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มแบบระดับชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนจำแนกตามเขตอำเภอ จำนวน 20 อำเภอ 1 เทศบาลนคร
  - ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการสุ่มจับสลากหมู่บ้านในแต่ละอำเภอ จำนวน 5 หมู่บ้าน รวมทั้งจังหวัดจำนวน 45 หมู่บ้านแล้วทำการสุ่มสัมภาษณ์ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 400 คน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นตามแนวทางของวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ปัจจัยด้านสถานภาพทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยด้านที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสนใจทางการเมืองของบุคคลตามสถานะสิ่งแวดล้อมทางการเมือง และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง เครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ และมาตราส่วนประมาณค่า โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงว่าท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอะไรบ้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นตามแนวทางของวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดอุดรธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อแต่ละหมู่บ้านลงในแบบรหัส (Coding Form) หลังจากนั้นจึงนำไป

วิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทดสอบสมมติฐานเชิงทฤษฎี หรือทฤษฎีชั่วคราวที่สร้างขึ้นก่อนการวิจัย

2. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของตัวแปรอิสระของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ข้อมูลสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติวิเคราะห์ เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัย ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Level of Significant .05)

4. การดำเนินการในระยะที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำรูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน ร่วมกับการประมวลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน เพื่อรวบรวมความคิดเห็นในการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน นำมาพร้อมกับผลการวิเคราะห์ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมากำหนดเป็นรูปแบบในการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน นำรูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชนที่จัดทำขึ้น จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน โดยให้แต่ละกลุ่มนั่งรวมกันร่วมกัน วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น แล้วนำข้อเสนอผลการเสนอแนะของกลุ่มตัวเอง แล้วสรุปเป็นผลการอภิปรายทั้งหมด จัดปรับปรุงเป็นรูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชนที่สมบูรณ์ขึ้น แล้วนำผลการดำเนินการในระยะนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านพิจารณา ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนา

5. การดำเนินการในระยะที่ 3 เป็นการทดลองใช้ ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแล้ว นำไปทดลองกับประชาชนกลุ่มตัวอย่างในที่นี้ คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน 320 คน ในหมู่บ้านด่าน ตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี โดยนำรูปแบบการพัฒนาร่วมทางการเมืองของประชาชน ทดลองเป็นเวลา 3 เดือน แล้วจัดรายงานเปรียบเทียบ ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรตามแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures Multivariate

Analysis of Variance : MANOVA) โดย นำผลจากการเก็บข้อมูลเปรียบเทียบก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ทดสอบสมมติฐาน ด้วยวิธี Multiple Linear Regression(Stepwise) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี (Y) มากที่สุด คือ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง (X13) (Beta = 0.220) ด้านสิ่งของแลกเปลี่ยน (X10) (Beta = 0.204) ด้านความศรัทธาในตัวนักการเมือง (X1) (Beta = 0.204) ด้าน การเป็นสมาชิกองค์กร (X4) (Beta = 0.165) ด้านความช่วยเหลือหาเสียง (X5) (Beta = 0.163) ด้านอิทธิพลของหัวหน้าคณะหรือผู้มีบุญคุณ (X9) (Beta = 0.113) และด้านความเลื่อมใสในพรรคการเมือง (X2) (Beta = 0.096) ตามลำดับ จึงสามารถสร้างสมการถดถอยได้ ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ

$$Y = 1.091 + 0.144X1 + 0.053X2 + 0.056X4 + 0.073X5 + 0.098X9 + 0.113X10 + 0.069X13$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z = (0.220)X13 + (0.204)X10 + (0.204)X1 + (0.165) X4 + (0.163)X5 + (0.113)X9 + (0.096)X2$$

เมื่อ Y และ Z = การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดอุดรธานี

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ผลสร้างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีกิจกรรมการอบรมสัมมนา 11 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรม การติดตามข่าวสารทางการเมือง 2) กิจกรรมทัศนคติต่อประชาธิปไตย 3) กิจกรรม การศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญด้านพรรคการเมือง 4) กิจกรรม การบริหารพรรคการเมือง 5) กิจกรรม บทบาท หน้าที่พลเมือง

6) กิจกรรม แรงจูงใจทางการเมือง 7) กิจกรรม การระดมความคิด 8) กิจกรรม อุดมการณ์พรรคการเมือง 9) กิจกรรม สิทธิหน้าที่สมาชิกพรรค 10) กิจกรรม พ.ร.บ. ว่าด้วยพรรคการเมือง และ 11) กิจกรรม ปัจจัยที่ทำให้พรรคการเมือง ประสบผลสำเร็จ

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี ได้ทำการทดลองรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในกลุ่มทดลอง ในที่นี้ คือหมู่บ้านด่าน ตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 320 คน โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จำนวน 7 ด้าน 11 กิจกรรม ได้แก่ 1) การระดมความคิด 2) บทบาทหน้าที่พลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย 3) การสร้างทัศนคติหรือเจตคติต่อประชาธิปไตย 4) การติดตามข่าวสารทางการเมือง 5) พระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องพรรคการเมือง 6) พรรคการเมือง ว่าด้วยวิธีการ สิทธิและหน้าที่ 7) สิทธิหน้าที่สมาชิกพรรค 8) อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการพรรคการเมือง เกี่ยวข้องกับสมาชิก 9) การบริหารพรรคการเมือง 10) แรงจูงใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และ 11) การศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญด้านพรรคการเมือง พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีขึ้น ก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

1. การอภิปรายผลจากการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี โดยมี 7 ตัวแปร ได้แก่ ความศรัทธาในตัวนักการเมือง ความเลื่อมใสในพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกองค์กร การช่วยโฆษณาหาเสียง อิทธิพลของหัวหน้าคณะหรือผู้มีบุญคุณ สิ่งของแลกเปลี่ยน และการติดตามข่าวสารทางการเมือง ที่ผลการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติการวิเคราะห์แบบ Multiple Linear Regression(Stepwise) ที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยสรุปผลการอภิปรายได้ดังนี้

1.1 ความเลื่อมใสในพรรคการเมือง สอดคล้องกับ เลสเตอร์ ดับบลิว มิลเบรทซ์ (Lester W. Milbrath. 1968 : 153) บุคคลมีความเลื่อมใสในพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นพิเศษ มี

แนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง และยังมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

1.2 การเป็นสมาชิกองค์กรสอดคล้องกับ Lester W. Milbrath (1968 : 125) ที่กล่าวว่า การเป็นสมาชิกองค์กร กลุ่มจะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้ที่เป็นสมาชิกองค์กรหรือชุมชนจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกองค์กรใด ๆ

1.3 การช่วยโฆษณาหาเสียง สอดคล้องกับ กมล สมวิเชียร (2516 : 91) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของสื่อมวลชน มีบทบาทในการถ่ายทอดข่าวสารความเคลื่อนไหวและค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมือง ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปรับวิถีชีวิตและค่านิยม เพื่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ถือเป็นตัวจักรที่สำคัญในการให้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ค่านิยม ข้อเท็จจริง ทศนคติ แบบแผนในการดำเนินชีวิตแก่ประชาชน

1.4 อิทธิพลของห้วคะแนนหรือผู้มีบุญคุณ สอดคล้องกับ เลสเตอร์ ดับบลิว มิลบราธ (Lester W. Milbrath. 1968 : 121-125) ได้ทำการศึกษาวิจัยและสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระบุว่า คนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมสูง มักจะเป็นผู้ที่สนใจและอยากเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าคนที่มีสถานะต่ำ คนที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองมาก มีความเข้าใจในทางการเมืองสูง ย่อมจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก และเพศชายก็มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

1.5 สิ่งของแลกเปลี่ยน สอดคล้องกับ Dall, Robert A (1957 : 201) ที่กล่าวว่า อำนาจมีความสามารถในการที่จะเปลี่ยนความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้น คือ ผู้ที่สามารถจูงใจหรือทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ตนปรารถนา รวมถึงความรู้สึกทัศนคติและความเชื่อ เช่น อิทธิพลกำหนดยุทธวิธีในการหาเสียง มีการใช้เงินซื้อเสียง เป็นการเข้าไปกำหนดบทบาทพฤติกรรมผู้เลือกตั้ง ผู้วิจัยจึงกำหนดให้อิทธิพลผู้มีบุญคุณหรือห้วคะแนน เป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีอิทธิพลในทางบวก

1.6 ความศรัทธาในตัวนักการเมือง สอดคล้องกับ Letter W. Milbrath. (1968 : 118) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีความเลื่อมใสในพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือนักการเมืองเป็นพิเศษ มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง นอกจากนี้ผู้ที่มีความเลื่อมใสพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นพิเศษ ยังมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย นอกจากนี้บุคคลที่ชอบผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งเป็นพิเศษก็มีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากด้วย บุคคลที่สนใจปัญหาทางการเมืองใดปัญหาหนึ่งมากเป็นพิเศษ ก็มีแนว

โน้มน้าวที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากตามไปด้วย ปัญหาก็คือทำไมคนบางคนจึงสนใจการเมืองมากบางคนสนใจการเมืองน้อย ก็มีการศึกษาในเรื่องนี้ และพบว่าบางคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง (Socio-Economic Status) มักจะสนใจการเมืองและมีความปรารถนาทางการเมือง คือ อยากให้การเมืองเป็นไปในรูปร่างนี้มากขึ้นด้วย สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลนี้อาจจะได้จากการศึกษา รายได้ ของตัวบุคคลและของบิดามารดาของเขา ถ้ารายได้และการศึกษาของตัวเขาสูง ก็หมายถึงการมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

1.7 การติดตามข่าวสารทางการเมือง สอดคล้องกับ กมล สมวิเชียร (2516 : 91) กล่าวไว้ว่า อิทธิพลของสื่อมวลชน มีบทบาทในการถ่ายทอดข่าวสารความเคลื่อนไหวและค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมือง ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การปรับวิถีชีวิตและค่านิยม เพื่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ถือเป็นตัวจักรที่สำคัญในการให้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ค่านิยม ข้อเท็จจริง ทศนคติ แบบแผนในการดำเนินชีวิตแก่ประชาชน และจากแนวคิดของ เจมส์ เดวิด บาเบอร์ (James David Barber, 1972 : 27) กล่าวว่าค่านิยมของคนในสังคม ก็มีความสำคัญต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันด้วย ซึ่งอาจมีผลมาจากบทบาทของสื่อมวลชนที่จะกระตุ้นประชาชนให้เกิดความรู้สึกร่วมด้วย นอกจากนี้ สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2541 : 373-374) ที่กล่าวว่า การสื่อสารช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคล การสื่อสารทางการเมืองก็เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองของระบบการเมืองเช่นกัน

2. การอภิปรายผลการทดลองเปรียบเทียบ ในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ไปทดลองกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในหมู่บ้านด่าน ตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 320 คน ผลการทดลองใน 7 ด้าน คือ ความศรัทธาในตัวนักการเมือง ความเลื่อมใสในพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกองค์กร การช่วยโฆษณาหาเสียง อิทธิพลของหัวหน้าคณะหรือผู้มีบุญคุณ สิ่งของแลกเปลี่ยน และการติดตามข่าวสารทางการเมือง การทดลอง เปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลอง ใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทางสถิติ โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปรตามแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures Multivariate Analysis of Variance : MANOVA) จากค่า Within Subjects โดยวิธีของ Pillai's Trace Wilks' Lambda Hotelling's Trace และของ Roy' Largest Root พบว่า ผลการทดสอบมี ค่า Sig น้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่ผู้วิจัยตั้งไว้ที่ .05 แสดงว่า การประเมินผลหลังจากการทดลองมีความแตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการดำเนินงานดีขึ้น ซึ่งสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

2.1 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านความ
 เลื่อมใสในพรรคการเมือง พบว่า เปรียบเทียบกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง
 ใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้น และ
 การทดสอบค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าผล
 การดำเนินงานดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ เลสเตอร์ ดับบลิว มิลเบรทท์
 (Lester W. Milbrath, 1968 : 153) บุคคลมีความเลื่อมใสในพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นพิเศษ มี
 แนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง และยังมีแนวโน้มที่จะมีความสนใจทาง
 การเมืองเพิ่มมากขึ้น

และจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า หลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มี
 ข้อเสนอแนะการติดตามผลการดำเนินงาน หลังจากได้ผ่านการอบรมสัมมนาแล้ว กลุ่มทดลอง
 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพรรคการเมืองเพิ่มมากขึ้น ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงบทบาทที่
 แท้จริงในระบบพรรคการเมืองอย่างถูกต้องว่าประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2.2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการติดตาม
 ข่าวสารทางการเมือง กับกลุ่มทดลอง พบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม
 ร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้น และการทดสอบค่าเฉลี่ยทีละตัวแปร
 ย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลการดำเนินงานดีขึ้น
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2541 : 373-374) ที่กล่าวว่า การ
 สื่อสารช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคล การสื่อสารทาง
 การเมืองก็เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองของระบบการเมืองเช่นกัน

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า หลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มีข้อเสนอ
 จากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า 1) กลุ่มทดลองมีการสังเคราะห์การให้ข่าวของ
 นักการเมือง และติดตามการนำเสนอข่าวการเมืองมากขึ้น 2) มีความมั่นใจ พร้อมทั้งจะตัดสินใจ
 ในทางที่ถูกต้อง และ 3) มีมนุษยสัมพันธ์ พุดคุย กับคนรอบข้างด้านการเมืองมากขึ้น

2.3 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านสิ่งของ
 แลกเปลี่ยน กับกลุ่มทดลอง พบว่า กลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม
 ร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และการทดสอบ
 ค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า หลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มีข้อเสนอ
 จากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า 1) เกิดความสนุกสนาน และความพร้อมที่จะ

ดำเนินการในสิ่งที่ถูกต้องต่อไป 2) รู้จักการวางแผน การดำเนินการตามแผนที่ได้วางเอาไว้ และเกิดความรับผิดชอบในเรื่องการเคลื่อนไหวกองการเมืองมากขึ้น และ 3) เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมในการเคลื่อนไหวกองการเมืองมากขึ้น

2.4 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านความศรัทธา ในตัวนักการเมือง พบว่า กลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และการทดสอบค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า หลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มีข้อสังเกตจากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า 1) กลุ่มทดลอง ตื่นตัวอยู่เสมอ 2) มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมตลอดเวลา และ 3) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง

2.5 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการเป็นสมาชิกองค์กร พบว่า กลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และการทดสอบค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า หลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มีข้อสังเกตจากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า 1) เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันในด้านการเมือง เช่น การพูดคุยกันด้านการเมืองในสถานที่สาธารณะชุมชน 2) มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองในทางการเมืองมากขึ้น เช่น เข้าร่วมประชุมในหมู่บ้านทุกครั้ง ไม่เคยขาดการประชุม และ 3) รู้จักการให้อภัยกัน ลดการขัดแย้งด้านการเมือง

2.6 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านการช่วยโฆษณาหาเสียง พบว่า กลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และการทดสอบค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า หลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มีข้อสังเกตจากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า 1) ตื่นตัวอยู่เสมอ 2) มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น และพยายามที่จะนำประชาธิปไตยไปให้ถึงเป้าหมาย และ 3) ให้กำลังใจและมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้จักการให้อภัย

2.7 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านอิทธิพลของหัวหน้าคณะหรือผู้มีบุญคุณ พบว่า กลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม

ร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และการทดสอบค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า หลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มีข้อสังเกตจากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า 1) เกิดพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะเรื่องต่าง ๆ ในที่ประชุม 2. เข้าใจในการทำกิจกรรม ร่วมกับคนอื่น ๆ และ3) ยอมรับตนเองและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เคยพึงพิงในระบอบประชาธิปไตย ไปสู่การพึ่งพาตนเอง และไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพื่อเป้าหมายคือประชาธิปไตย

7.2.8 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านความเลื่อมใสในพรรคการเมือง พบว่า กลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และการทดสอบค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรย่อย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่าหลังการทดลองกับกลุ่มทดลอง มีข้อสังเกตจากการติดตามผลการดำเนินงาน พบว่า 1) เข้าใจในระบบพรรคการเมืองมากขึ้น และเสนอแนะเรื่องต่าง ๆ ในที่ประชุม 2) เข้าใจในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการเมืองร่วมกับคนอื่น ๆ และ 3) เกิดความคิดเห็นที่เป็นของตนเองด้านการเมือง ยอมรับตนเองและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เคยพึงพิง ไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตยได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สามารถนำรูปแบบทั้ง 7 ด้านไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ในทุกพื้นที่ ทั้งนี้ควรจะต้องมีการจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเกิดความคิด องค์กรความรู้ ความเข้าใจในทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ควรจะจัดทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยขั้นพื้นฐานที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

1.2 ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 7 ด้านไปจัดทำแผนการอบรมสัมมนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมองค์ความรู้ทางการเมืองให้กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ในภาคเอกชนควรเปิดโอกาสให้พนักงานหรือลูกจ้างในการดูแลของภาคเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกในสิ่งที่สามารถจะกระทำได้ที่อยู่ในขอบเขต

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรให้มีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเขตพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ เพราะว่าประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และทำการอบรมตามกรอบที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เพียงบางส่วนเท่านั้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อกำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

